

Datum
2020-12-23
Vår referens
Bertil Siöström
Planeringssekreterare
bertil.siostrom@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Justitiedepartementet - Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57) STK-2020-1377

Sammanfattning

Malmö stad har av Justitiedepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57). Utredningens uppdrag handlar huvudsakligen om att lägga fram ett förslag till utformning av en ny brottstyp som uttryckligen ska ta sikte på hedersrelaterat våld och förtryck. Remissen har skickats för yttrande till arbetsmarknads- och socialnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och grundskolenämnden.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och grundskolenämnden avstår från att yttra sig. Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att det är positivt att hedersrelaterat våld och förtryck lyfts och de juridiska frågorna kring kriminalisering och brottspåföljd utreds.

Förslaget är att i huvudsak ställa sig positiv till utredningens förslag. En sammanställning av synpunkter och kommentarer på betänkandet lämnas i förslag till yttrande.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Justitiedepartementet

Beslutsunderlag

- Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)
- Remiss från Justitiedepartementet - Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)
- Meddelande från grundskolenämnden om att ej avge yttrande
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 210111 Remiss Ett särskilt hedersbrott SOU 2020:57
- Meddelande från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden om att ej avge yttrande
- Förslag till yttrande Remiss ett särskilt hedersbrott SOU 2020:57
- Remissvar från arbetsmarknads- och socialnämnden
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 201217 § 374 med Reservation (SD) och Muntlig reservation (M+C)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2021-01-11

Kommunstyrelsen 2021-01-13

Beslutet skickas till

Justitiedepartementet
Arbetsmarknads- och socialnämnden

Ärendet

Malmö stad har av Justitiedepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet *Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)*. Remissen har skickats för yttrande till arbetsmarknads- och socialnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och grundskolenämnden.

Utredningens uppdrag handlar huvudsakligen om att lägga fram ett förslag till utformning av en ny brottstyp som uttryckligen ska ta sikte på hedersrelaterat våld och förtryck. Att analysera och ta ställning till om det bör införas en särskild straffbestämmelse, med en egen brottsbeteckning, som uttryckligen tar sikte på hedersrelaterat våld och förtryck, lämna förslag på en sådan reglering oavsett ställningstagande när det gäller frågan om ett särskilt hedersbrott bör införas och om det bedöms ändamålsenligt lämna förslag på hur ett effektivare straffrättsligt skydd mot hedersrelaterat våld och förtryck kan åstadkommas på något annat sätt.

Utredningen menar att det förekommer olika definitioner av hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersförtryck innefattar, utifrån de definitioner som utredningen tagit del av, ofta ett privat uppställande av normer och ett privat hot om och genomförande av sanktioner om den förtryckta personen inte rättar sig efter de uppställda normerna. Detta i en kontext där familjens eller släktens heder utgör incitament att uppställa normer samt hota om och utföra sanktioner som inte är accepterade i det svenska samhället i övrigt. Att det förekommer olika definitioner gör det problematiskt att jämföra statistik från olika källor och svårt att dra några slutsatser beträffande hur vanligt förekommande hedersvåld och annat sådant förtryck är. Tillgängliga uppgifter ger endast en fingervisning beträffande miniminivån. Av de uppgifter som utredningen har tagit del av framgår att hedersrelaterat förtryck är ett stort problem internationellt och att Sverige inte är förskonat. Det finns ett stort och ökande behov av att motverka hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck. De föreslagna ändringarna i lag kan träda i kraft den 1 januari 2022 och det krävs inte några särskilda övergångsbestämmelser.

Remissinsatsernas yttrande

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Arbetsmarknads- och socialnämnden välkomnar utredningen Ett särskilt hedersbrott och anser att det är positivt att hedersrelaterat våld och förtryck lyfts och de juridiska frågorna kring kriminalisering och brottspåföljd utreds. Nämnden anser att utredningen i liten utsträckning väger in socialtjänstens kunskap och erfarenhet. I utredningens konsekvensanalys beskrivs endast ytligt hur socialtjänsten kan påverkas av förslagen.

För brott om barnpornografi, sexuella övergrepp mot barn och könsstympning gäller preskriptionstiden från det att brottsoffret uppnått 18 års ålder, istället för från det att brottet begåtts. Nämndens bedömning att detta bör gälla för samtliga fridskränkingsbrott. Barn som utsätts för dessa brott befinner sig i en särskilt utsatt ställning och med en ibland begränsad möjlighet att anmäla brott i nära tid till att det begåtts.

Arbetsmarknads- och socialnämnden vill stärka våldsutsatta personers rätt till ett tryggt liv genom att utvidga möjligheten till kontaktförbud ytterligare. Idag finns bara möjlighet att ha ett geografiskt kontaktförbud knutet till området där personen bor, arbetar och ofta vistas. Den

våldsutsatta personens liv begränsas till vissa områden om hen inte vill riskera att möta den som utsatt hen för hot eller våld. Nämnden vill få möjlighet att prova ett utvidgat kontaktförbud där hela kommunen blir kontaktförbudsområde. De nuvarande bestämmelserna om att kunna ha ett utvidgat kontaktförbud utanför kommungränsen exempelvis när den våldsutsatta arbetar i en annan kommun ska naturligtvis finnas kvar.

Nämndens erfarenhet är att gällande lagstiftning inte till fullo kan fånga upp brott som sker med hedersrelaterade motiv och delar därför utredningens bedömning om att det finns behov av att införa en särskild brottstyp avseende hedersrelaterade gärningar.

Nämndens yttrande i sin helhet bifogas ärendet.

Moderaterna och Centerpartiet anmäler muntlig reservation

Sverigedemokraterna anmäler muntlig reservation

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden avstår från att lämna yttrande.

Grundskolenämnden

Grundskolenämnden avstår från att lämna yttrande

Betänkandets huvudsakliga innehåll

Utredningens huvudsakliga uppdrag har varit att förbättra det straffrättsliga skyddet mot hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck. Under pågående utredningsuppdrag, den 1 juli 2020, har det införts en ny straffskärpningsbestämmelse avseende brott med hedersmotiv.¹ Denna straffskärpningsbestämmelse kan tillämpas på all typ av hedersrelaterad brottslighet varför utredningsuppdraget i första hand har syftat till att förbättra det straffrättsliga skyddet mot upprepad hedersrelaterad brottslighet som riktar sig mot samma brottsoffer. Utredningen bedömer att det finns ett behov av att markera ytterligare i straffsystemet att hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck är oacceptabelt. Det behöver därför införas en särskild brottstyp som tar sikte på upprepade hedersrelaterade gärningar som riktar sig mot samma brottsoffer. En sådan tydlig signal i strafflagstiftningen kommer att leda till en normbildande effekt som på sikt bidrar till att minska förekomsten av hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck i samhället.

Alla som är utsatta för upprepade integritetskränkande gärningar har ett stort behov av stöd. Den som är utsatt för hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck är särskilt utsatt och sårbar eftersom hon eller han ofta helt saknar stöd från anhöriga. I en hederskontext sympatiserar familjen, släkten eller gruppen ofta med gärningspersonen. I andra kontexter finns det oftast åtminstone några personer som stöttar den utsatta. Anmälningsbenägenheten kan därför antas vara låg och mörkertalet stort när det gäller hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck. Mot bakgrund av detta är det av största vikt att samhället reagerar kraftfullt mot alla former av hedersförtryck. Detta gäller på olika fronter, inte bara den straffrättsliga.

Utredningen föreslår att det, med reglerna om de så kallade fridskränkingsbrotten som förebild, införs ett nytt särskilt hedersbrott i brottsbalken. Till skillnad från bestämmelserna om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning innehåller den föreslagna nya bestämmelsen inget krav på att gärningspersonen och brottsoffret ska vara närstående i förhållande till varandra.

¹ se 29 kap. 2 § 10 brottsbalken

Straffskalan för den nya brottstypen ska vara densamma som för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning.

Utredningen har även övervägt om det finns gärningar med koppling till hedersmotiv som inte täcks av den brottskatalog som anges i utredningens förslag. De befintliga brottstyperna olaga tvång och ofredande bedömer utredningen, kan tillämpas i många situationer. Olaga tvång kan innebära att en person försöker att kontrollera en annan person, exempelvis genom att tvinga den andra personen att täcka håret eller bära långärmad eller långbent klädsel eller förbjuda den andra personen att delta i exempelvis gymnastikundervisning. Ofredande innebär hänsynslösa gärningar mot en annan person. Om dessa båda brottstypers respektive tillämpningsområden nyttjas fullt ut ger de goda möjligheter för brottsförebyggande och brottsutredande myndigheter att motverka hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck.

Betänkandet bifogas i sin helhet till ärendet.

Konsekvenser av utredningens förslag

De som i praktiken berörs närmast av utredningens överväganden och förslag är gärningspersoner som begår upprepade hedersrelaterade brott mot samma brottsoffer och brottsoffer som utsätts för sådana brott. Socialtjänsten vid kommunerna kommer att beröras av förslagen. Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Oavsett om hedersrelaterat våld eller annat sådant förtryck drabbar barn eller vuxna, så har kommunerna ett ansvar för att stötta den som utsätts för sådant. Utredningen bedömer att den föreslagna nya straffbestämmelsen kommer att tydliggöra att hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck är oacceptabelt och därmed ge socialtjänsten ett nytt verktyg i arbetet med att motverka sådana företeelser. Vidare berör övervägandena och förslagen Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, offentliga försvarare, målsägandebiträden och särskilda företrädare för barn, Kriminalvården, inklusive frivården, de allmänna domstolarna samt socialtjänsten. När det särskilt gäller ekonomiska konsekvenser berör övervägandena och förslagen i första hand Kriminalvården.

Stadskontorets bedömning

Med beaktande av inkommit remissvar gör stadskontoret följande bedömning.

Utredningens förslag berör i första hand de statliga myndigheterna. Socialtjänsten arbetar redan i dag med kommunens yttersta ansvar för att stötta dem som utsätts för våld eller förtryck. Utredningen bedöms dock endast i liten utsträckning väga in socialtjänstens kunskap och erfarenhet.

I utredningens konsekvensanalys beskrivs endast ytligt hur socialtjänsten kan påverkas av förslagen. Bedömning är att förslagen kring kontaktförbud i den egna bostaden kan komma att påverka socialtjänsten. Detta eftersom personer riskerar att stå utan bostad och behöva insatser från socialtjänster för att avhjälpa hemlöshet.

Utredningens förslag kan även på andra sätt påverka behovet av insatser och därmed kostnaderna för socialtjänsten. Socialtjänstens insatser är emellertid huvudsakligen kopplade till brottsoffret och bedömning är att förslagen inte kommer att medföra drastisk ökning när det gäller behov av skyddat boende eller annat stöd.

Förslaget är att i huvudsak ställa sig positiv till utredningens förslag. En sammanställning av

synpunkter och kommentarer på betänkandet Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57) lämnas i förslag till yttrande.

Stadskontorets förslag

Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar det till Justitiedepartementet.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör